

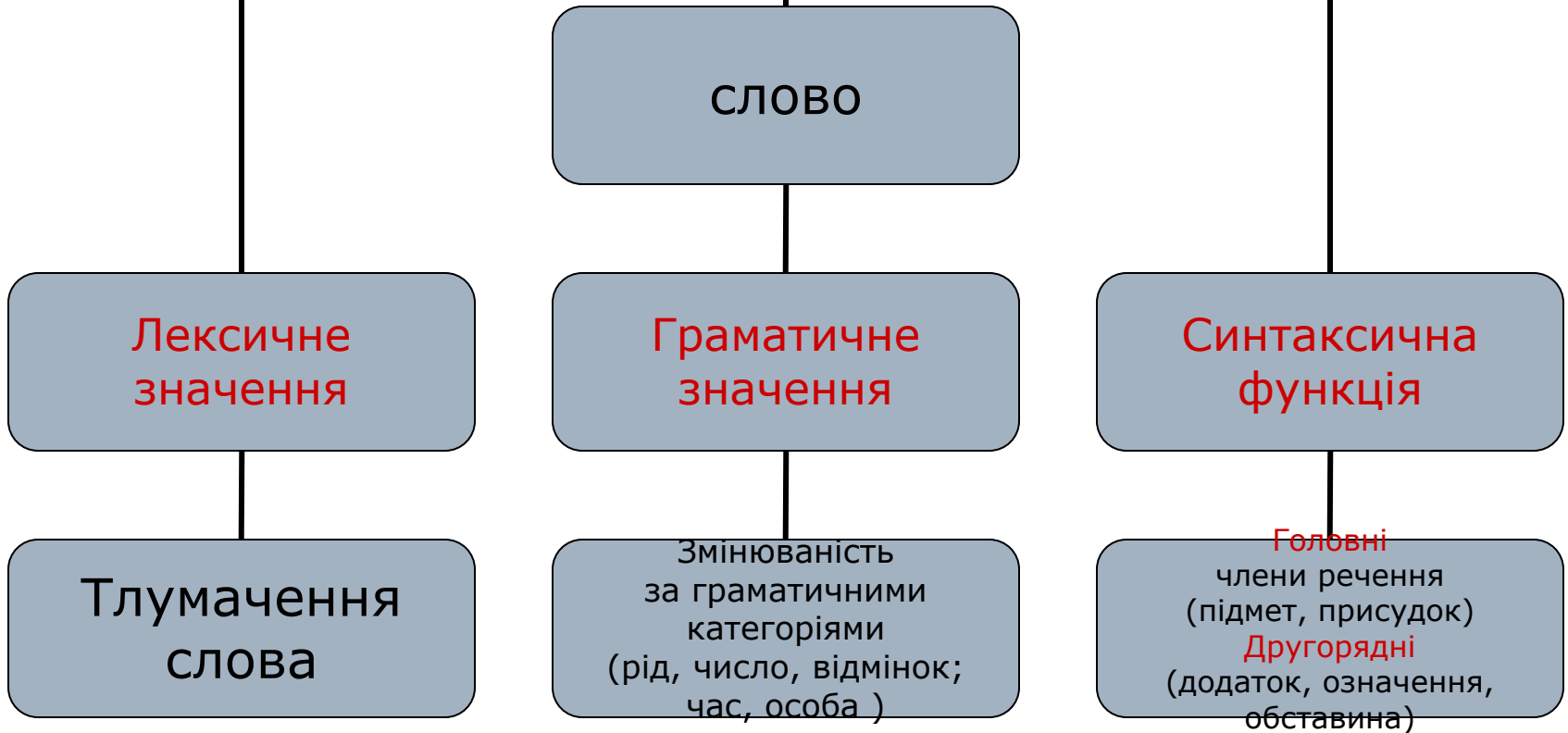
Тема 2. Системні характеристики функціонування лексики в науковому стилі

---

1. Аналіз критеріїв добору і функціональних характеристик лексики наукового стилю
2. Термін як диференційна ознака наукового стилю
3. Композиційно-змістова специфіка, структура, обсяг навчально-наукових жанрів (план, тези, анотація)

Слово – центральна функціонально-структурна одиниця мови

Усі інші елементи мови існують або для слова й у слові (фонеми та морфеми), або завдяки йому (речення)

1. Аналіз критеріїв добору і функціональних характеристик лексики наукового стилю

Лексика (від грец. *lexis* – слово) – словниковий склад мови, сукупність усіх слів, що вживаються в мові

Лексикою також називають окремі шари або групи слів (наприклад, наукова лексика), сукупність слів, які вживаються письменником у його творах

Лексикологія – розділ мовознавства, що вивчає лексичний склад мови

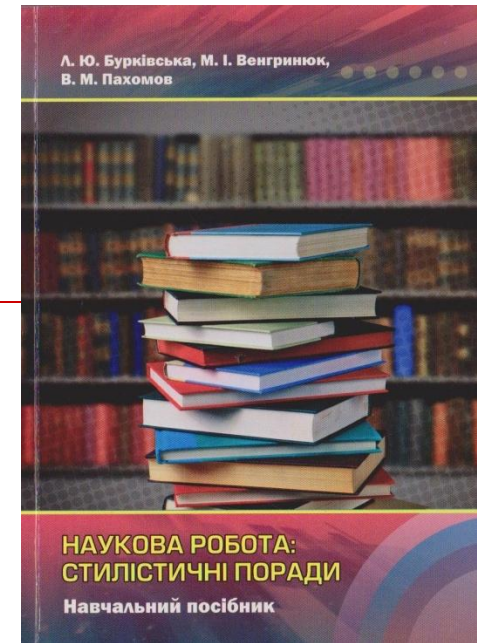
Основою лексичного значення є поняття

Поняття – узагальнене відображення у свідомості властивостей предметів і явищ дійсності

Лексика наукового стилю

- Вживання слів у прямому значенні
  - Використання абстрактної лексики – це іменники, які називають **поняття**, що не мають реального втілення
  - Вживання термінів
-

Синоніми — слова (переважно однієї частини мови) або їх окремі значення, що при повній чи частковій формальній відмінності мають тотожні або майже тотожні значення

Наприклад,
передусім, насамперед, спочатку, спершу, попервах

Синоніми — це не тотожні вислови, а тільки близькозначні слова

Наприклад,

доказ: 1) незаперечний довід або факт, який підтверджує істинність чого-небудь; підтвердження, аргумент; 2) предмет або обставина, які свідчать про чийсь провину

аргумент: 1) підстава, доказ, які наводяться для обґрунтування, підтвердження чого-небудь; 2) матем. незалежна змінна величина.

З математичним значенням це слово не матиме синоніма у слові **доказ**

Економічні **терміни-антоніми** характеризуються абсолютною протилежністю і розрізненням за диференційною ознакою, що пов'язується з дефініцією

надходження – видатки, прибутки – збитки, дохід – витрати, виробництво – споживання, попит – пропозиція, актив – пасив

Антонімічні пари утворюються внаслідок приєднання:

- заперечної частки **не-** до стверджувального слова:
ліквіди – неліквіди, виплати – невиплати, рухомість – нерухомість
  - префіксів **недо-, пере-:** *недовиплата – перевиплата, недовантаження – перевантаження*
  - двох іншомовних префіксів, зокрема **де-, ре-, про-:**
девальвація – ревальвація
-

Пароніми — слова, фразеологічні одиниці й синтаксичні конструкції, що при повній або частковій семантичній відмінності подібні за формою

різнокореневі абонент — абонемент,
ступінь — ступінь, компанія — кампанія
спільнокореневі людський — людний,
дружний — дружній

Спільнокореневі пароніми відрізняються префіксами,
суфіксами, закінченнями

професійний — професіональний,
нагода — пригода, вдача — удача,
ефективний — ефектний,
дефективний — дефектний

Вправа 7. Запишіть правильно словосполучення. У чому причина допущених помилок?

Пам'ятливий вечір, військова катастрофа, базисне училище

---

2. Термін як диференційна ознака наукового стилю

Термін (від лат. (від лат. *terminus* – межа, границя) – слово (від лат. *terminus* – межа, границя) – слово або словосполучення (від лат. *terminus* – межа, границя) – слово або словосполучення, яке точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття (від лат. *terminus* – межа, границя) – слово або словосполучення, яке точно і однозначно визначає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі (від лат. *terminus* – межа, границя) – слово або словосполучення,

---

Вимоги до використання термінів

- бути стандартним (вживати лише у тій формі, що зафіксована у словнику)

діловодство, справочинство, а не *діловедення, справоведення*

автобіографія, а не *життєпис*

- вживатися з одним значенням, зафіксованим у словнику

циркуляр – це лише директивний лист

- якщо термін є багатозначним, будувати текст так, щоб одразу було зрозуміло, яке значення терміна автор має на увазі

справа – *особова справа, судова справа*

---

3. Композиційно-змістова специфіка, структура, обсяг навчально-наукових жанрів (план, тези, анотація)

План - це короткий перелік проблем, досліджуваних у науковому тексті; порядок розміщення частин якого-небудь викладу, його композиція

Цінність плану

- усвідомити прочитане
- стисло відтворити в пам'яті зміст наукового джерела
- зосередитися на найсуттєвішій інформації узагальнити, "згорнути" інформацію

Тезовий план - сформульоване основне положення абзацу, його мікротема

Завдання 5.

Культура наукової української мови

План

1. Наукова мовна культура — основа професійної діяльності дослідника

- 1.1. Наукова мова як комунікативний феномен
- 1.2. Сутність та особливості наукового стилю української мови
- 1.3. Особливості усного і писемного наукового мовлення
- 1.4. Лексикографічна компетенція як показник мовної культури науковця

2. Культура наукового тексту

- 2.1. Властивості і структурно-сміслові компоненти наукових текстів різних жанрів
- 2.2. Культура читання наукового тексту
- 2.3. Композиція писемного наукового тексту
- 2.4. Наукова стаття як самостійний науковий твір
- 2.5. Наукова рецензія. Науковий відгук

3. Культура усного наукового мовлення

- 3.1. Композиційно-логічна побудова усної наукової доповіді, виступу
- 3.2. Мовна особистість доповідача
- 3.3. Наукові заходи як засіб виявлення культури наукової мови
- 3.4. Електронна презентація наукового виступу

Додатки

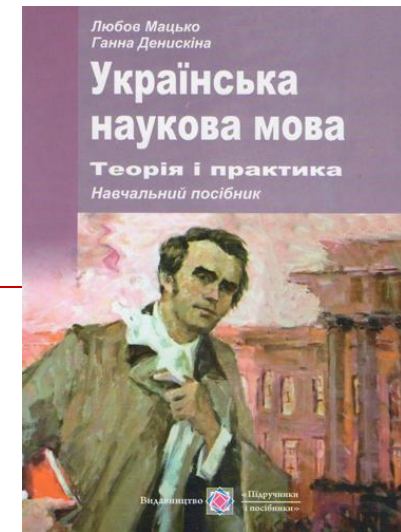
Термінологічний словник

Література

Завдання 11.

Обґрунтуйте, зміст якої з трьох запропонованих назв джерела науково-навчальної інформації (Публічне мовлення / Специфіка публічного мовлення / Культура публічного мовлення) якнайточніше розкриває наведений план

- 1. Цілі та завдання публічного мовлення*
  - 2. Види та жанри публічного мовлення*
  - 3. Сучасний етикет публічного мовлення*
-

Анотація – стисла характеристика роботи з погляду змісту і призначення

Семенов О. М. Культура наукової української мови: навчальний посібник / О.М. Семенов. - 2-ге видання, стереотипне. – К.: "Академія«, 2012. – 216 с.

Кожному дослідникові необхідні розвинуті чуття наукової мови, мовний смак, володіння науковим стилем мовлення і письма, мовними засобами наукового тексту. Ці якості є результатом цілеспрямованої роботи над собою, можливості для якої відкриває пропонований навчальний посібник. У ньому розкрито особливості української наукової мови, охарактеризовано властивості і структурно-сміслові компоненти різноманітних наукових текстів, складові культури усного наукового мовлення.

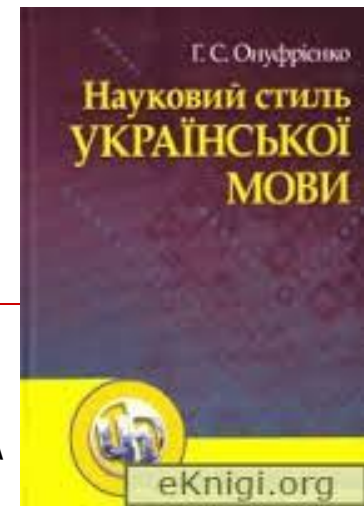
Адресований студентам вищих навчальних закладів. Прислужиться всім, хто займається створенням наукових текстів, дбає про підвищення своєї мовної культури.

Анотація складається з бібліографічного опису та тексту

Бібліографічний опис – це сукупність бібліографічних відомостей про документ, його складову частину чи групу документів, які наведені за певними правилами, необхідні та достатні

Стандарт ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 "Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання" (1 липня 2007 р.)

Загальні вимоги

- Складається на мові документа
- Джерела відомостей для опису: титульний аркуш, зворотна сторона титульного аркуша, обкладинка, остання сторінка
- Бібліографічні відомості зазначають в описі в тому вигляді, в якому вони наведені в джерелі інформації
- Пробіли в один друкований знак перед та після приписаного знаку.

Виняток складають крапка та кома – пробіли ставлять тільки після них

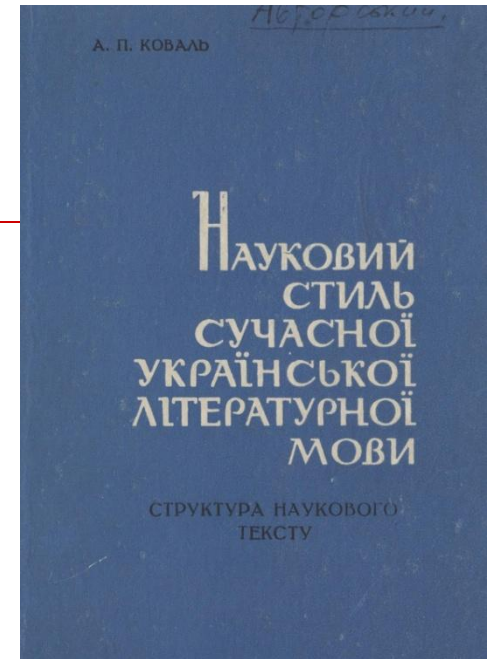
Круглі та квадратні дужки розглядають як єдиний знак, тому пробіл ставлять тільки перед та після дужки

Способи групування матеріалу в списку літератури

- алфавітний
- систематичний
- хронологічний
- нумераційний
- за розділами роботи

Не можна змішувати різні способи

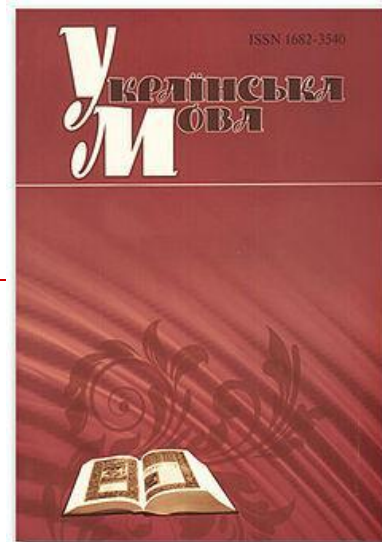
Правила складання бібліографічного опису текстових видань

Розділові знаки (перед ел-том), з вел. (В) чи мал. (м) літери перше слово	Елементи бібліографічного опису
За алф., за згад., систем.	1. Прізвище, ініціали першого автора
. В, без лапок	2. Назва твору
: м	3. Видання (відмінності цього твору від інших його видань (<i>курс лекцій, підручник, посібник, методичні рекомендації, робоча програма, довідник тощо</i>))
/ В	4. Відповідальність (ініціали, прізвище авторів, перекладачів, упорядників, відповідальних за випуск)
. - В	5. Вихідні дані 5.1. Місце видання (К., Х., М., Мн., СПб.)
: В	5.2. Найменування друкарні
, (без слова рік)	5.3. Рік видання
~~— . - 23 с.~~	~~6. Кількісна характеристика даних (фактична кількість сторінок)~~

Правила складання бібліографічного опису періодичних (продовжуваних) видань (журнал, газета)

Чемеркін С. Наукова комунікація в сучасній українській лінгвістиці / С. Чемеркін // Українська мова. — 2013. — № 3 (47). — С. 85-93.

Завдання 20
